

व्याकरणिक विशेष : {संबंध- तृतीय पुरुष एकवचन}

वाक्यातील दोन नामांमधील संबंध दर्शविण्याकरिता षष्ठी विभक्तीचा उपयोग केला जातो. 'हे त्याचं/रमेशचं घर आहे' या प्रमाण मराठीतील वाक्यात [-च-] हा तृतीय पुरुष एकवचन विभक्ती प्रत्यय 'तो/रमेश' आणि 'घर' या नामांमधील संबंध दर्शवितो.

१.० व्याकरणिक विशेषाची नोंद

सर्वेक्षणातून संबंधवाचक तृतीय पुरुष एकवचन विभक्ती प्रत्ययाची मराठीच्या बोलींमध्ये चार पर्यायी रूपे मिळाली : (१) [-च/च-]; (२) [-न-]; (३) [-स्वर आ/इ/ओ/Ø]; (४) [-ह-]. या पर्यायी रूपांचा भौगोलिक प्रसार व उदाहरणे पुढे दिली आहेत.

१.१ पर्यायी रूप १ : [-च/च-]

संबंध-तृतीय पुरुष एकवचन विभक्ती प्रत्ययाकरता [-च/च-] हे रूप राज्यातील सर्वच जिल्ह्यांमध्ये आढळले.

१.१.१ उदाहरण (जि. पुणे, ता. मुळशी, गाव निवे, पु१८, मराठा, १२वी)

एक राजा आसतो आनि त्याचं म्हजे राज्य आसतं

ek rājā asto ani tyacə mʰəjɛ rājyə astə

ek rājā as-t-o ani tya-c-ə mʰəjɛ rājyə as-t-ə

one king.3SGM be-IPFV-3SGM and he.OBL-GEN-3SGN means
kingdom.3SGN be-IPFV-3SGN

There was a king and he had a kingdom.

१.२ पर्यायी रूप २ : [-न-]

संबंध-तृतीय पुरुष एकवचन विभक्ती प्रत्ययासाठी [-न-] हे रूप राज्यातील केवळ जळगाव, धुळे, नंदुरबार, नाशिक, पालघर आणि रायगड या जिल्ह्यांमध्ये आढळले आहे. या पर्यायी रूपाचा भौगोलिक व सामाजिक प्रसार आणि उदाहरणे पुढे दिली आहेत :

जिल्हा	तालुका व गाव
जळगाव	जळगाव - धामणगाव व वडली, रावेर - मांगलवाडी, चाळीसगाव - हातले व दहिवद, चोपडा- तांदळवाडी व वैजापूर
धुळे	धुळे - लळींग, सोनगीर, खेडे व खोरदड, शिरपूर - आंबे, शिंगावे व बोराडी,

नंदुरबार	साक्री - दिघावे व धाडणे नंदुरबार - घोटाणे व धानोरा, नवापूर - खांडबारा व चिंचपाडा, शहादा - प्रकाशा व शहादा
नाशिक	मालेगाव - कळवाडी व कौळाणे (गा.), सटाणा - दरेगाव, सुरगणा - काठीपाडा
पालघर	डहाणू - वेती (कातकरी समाज)
रायगड	कर्जत - साळोख (कातकरी), रोहा - चिंचवली (कातकरी), महाड - भेलोशी (कातकरी)

१.२.१ उदाहरण (जि. रायगड, ता. रोहा, गाव चिंचवली, पु५४, कातकरी, ७वी)

चायना धंदा चालू केल्यावर आत्ता काय करायचा

čayna d^hənda calu kelyawər attā kay kərayca

čay-n-a d^hənda calu ke-l-ya-wər attā kay kər-ayca

tea-GEN-OBL business.3SGM start do-PFV-OBL-after now what do-NON.FIN

What to do now after starting tea business?

१.३ पर्यायी रूप ३ : [-स्वर आ/इ/ओ/Ø]

संबंध-तृतीय पुरुष एकवचन विभक्ती प्रत्ययाकरता [-स्वर आ/इ/ओ/Ø] हे पर्यायी रूप केवळ बुलढाणा (तुरळक प्रमाण) आणि पालघर जिल्ह्यांत (जास्त प्रमाण) आढळले. या पर्यायी रूपाचा भौगोलिक व सामाजिक प्रसार आणि उदाहरणे पुढे दिली आहेत :

जिल्हा	तालुका व गाव
बुलढाणा	शेगाव - पडसूळ (बौद्ध समाज)
पालघर	वसई - वाघोली (सामवेदी ब्राह्मण समाज, ख्रिश्चन/ख्रिश्चन कॅथलिक आणि वाडवळ/पाचकळशी वाडवळ), कळंब (मांगेला/मांगेला ओबीसी समाज) व निर्मळ (रोमन कॅथलिक सामवेदी समाज), मोखाडा - कारेगाव (म ठाकूर)

१.३.१ उदाहरण (जि. पालघर, ता. वसई, गाव वाघोली, पु५९, सामवेदी ब्राह्मण, ११वी)

त्याला काड्याओ हालतो बोलतेत

tyala kaḍyao halto boltet

tya-la kaḍya-o halto bol-t-et

it.OBL-ACC stick.PL.OBL-GEN.3SGM broom.3SGM speak-IPFV-3PL

It is called "broom made of sticks".

१.३.२ उदाहरण (जि. पालघर, ता. वसई, गाव वाघोली, पु६१, पाचकळशी वाडवळ, एस.एस.सी)

अमुकाई पुरी अमुक ठिकाणी दिली अमुका पोराला अमुकाई पुरी दिली

ə mukai porī ə muk tʰikaṇi dili ə muka porala ə mukai porī dili

ə muka-i porī ə muk tʰikaṇ-i di-l-i ə muka pora-la ə muka-i porī di-l-i

someone.OBL-GEN.3SGF girl.3SGF some place-LOC give-PFV-3SGF

some.OBL. son.OBL-DAT someone.OBL-GEN.3SGF girl.3SGF give-PFV-3SGF

Someone's daughter is married to some boy at some place.

१.४ पर्यायी रूप ४: [-ह-]

संबंध-तृतीय पुरुष एकवचन विभक्तीचे प्रत्ययाकरता [-ह-] हे पर्यायी रूप केवळ पालघर जिल्ह्यात आढळले. या पर्यायाचा भौगोलिक व सामाजिक प्रसार आणि उदाहरणे पुढे दिली आहेत:

जिल्हा	तालुका व गाव
पालघर	वसई - वाघोली (सामवेदी ब्राह्मण समाज), निर्मळ (रोमन कॅथलिक सामवेदी समाज) व कळंब (मांगेला ओबीसी समाज), डहाणू - बोर्डी (वाडवळ समाज), तलासरी - उधवा (वारली समाज)

१.४.१ उदाहरण (जि. पालघर, ता. वसई, गाव निर्मळ, स्त्री५६, रोमन कॅथलिक सामवेदी, बी.ए.)

त्याहा बायको फक्त घरातलो स्वयंपाक कराइचो

tyahā bayko p^həktə g^həratlo swəypak kəraico

tya-hā bayko p^həktə g^hər-a-t-l-o swəypak kər-aic-o

he.OBL-GEN wife.3SGF only house-OBL-LOC-GEN-3SGM cooking do-PST.HAB-3SG

His wife used to do only the cooking at home.

१.४.२ उदाहरण (जि. पालघर, ता. वसई, गाव कळंब, पु७९, मांगेला ओबीसी, बी.ए.)

त्यान तेही बॅग उघडून त्या हातानी पुस्तक दिलं काढून

tyan tehi bæg ug^hḍun tya hatani pustək dilə kaḍ^hun

tyan te-**h**-i bæg ug^hḍ-un tya hat-a-ni pustək di-l-ə kaḍ^h-un

he.OBL-ERG he.OBL-**GEN**-3SGF bag open-CP DEM.DIST.OBL hand-OBL-
INS book.3SGN give-PFV-3SGN take-CP

He opened his bag and handed him a book.

